

แนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

The Development Way Library for Edutainment Library of Academic Resources and
Information Technology Center Yala Rajabhat University

นุรีดา จะปะเกีย¹ อุบล ต้นสม² จารุณี การี³ นุสีลา ยุมะโซ⁴ มะรอเซาะ ลาเม็ง⁵

¹อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อีเมล : nureeda.j@yru.ac.th

²อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อีเมล : ubol.t@yru.ac.th

³อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อีเมล : jarunee.k@yru.ac.th

⁴บรรณารักษ์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อีเมล : nusila.u@yru.ac.th

⁵เจ้าหน้าที่ธุรการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
อีเมล : maroseh.l@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการให้บริการ และแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ของศูนย์บรรณสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา อาจารย์ บุคลากรและบุคคลภายนอก จำนวน 600 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทางสถิติมัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการใช้ห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยรวมส่วนใหญ่มีปัญหาเรียงตามลำดับคือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากร ด้านการบริการ และด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ส่วนความต้องการใช้บริการของห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยรวมส่วนใหญ่มีความต้องการในการใช้บริการของห้องสมุด เรียงตามลำดับคือ ด้านการบริการ และด้านอาคาร สถานที่ ส่วนเครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารทั้ง 7 ส่วนราชการของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 28 คน เพื่อนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

อย่างแท้จริง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ ดังนี้ (1) การบริการสารสนเทศ (2) ด้านอาคารสถานที่ (3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (5) ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม (6) ด้านบุคลากร (7) ด้านความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ (8) ด้านศูนย์กลางการเรียนรู้ และ (9) ด้านงบประมาณ

คำสำคัญ : ห้องสมุดปัญญาภิรมย์, การพัฒนาห้องสมุด, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ABSTRACT

This research aims to study the problems and needs of the service. And develop intellectually satisfying Library of Documentation and Information Centre. Library and Information Technology Yala Rajabhat University The instrument used for this research. Questionnaires and interviews The survey collected data from a sample of 600 people comprised of 400 students, 120 faculty staff of 40 people and 40 people outside the statistics used for data analysis. Frequency, percentage, average, standard deviation. The statistical median And the inter-quartile range. The research found that Difficulty using library Yala Rajabhat University Overall, most of the problem is in order. Information resources personnel services. And premises and equipment. The demand for the services of the library. Yala Rajabhat University Overall, most of the demand for the services of the library. Yala Rajabhat University level The order was served on the premises and the tools that are used to collect information from the interview. Interviews with the management of the seven governors of Yala Rajabhat University has 28 people to contribute to the development of libraries that meet the needs of intellectually satisfying user experience. The results showed that Must be developed in the following areas: (1) Information Services (2) Premises (3) information technology (4) information resources (5), the atmosphere and the environment, (6) Human Resources (7). cooperation from the various networks (8) the center of learning, and (9) budget.

Keywords : Edutainment Library, The Development Library, Library of Yala Rajabhat University, Yala Rajabhat University

บทนำ

ห้องสมุดถือเป็นหัวใจของการศึกษาไม่ว่าการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัยเพราะห้องสมุดเป็นแหล่งรวบรวมความรู้ สามารถให้ผู้คนรู้จักศึกษาหาความรู้ ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้เพิ่มเติมจากที่ร่ำเรียน ไม่ว่าจะ เป็น นักเรียนอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา รวมไปถึงผู้ที่จบการศึกษาแล้ว ประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถใช้ห้องสมุดศึกษาหาความรู้ได้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ สมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยประเทศอังกฤษ ได้ทำการสำรวจเรื่อง Top Concerns Survey 2010 เกี่ยวกับสิ่งที่บรรณารักษ์เห็นว่าเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาห้องสมุด พบว่า ผู้บริหารห้องสมุดร้อยละ 96 ให้ความสำคัญกับงบประมาณเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยการให้ความสำคัญด้านอิเล็กทรอนิกส์ เช่น สิ่งแวดล้อมทางอิเล็กทรอนิกส์ ทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์และการเรียนการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นอันดับสองร้อยละ 86 การวางแผนการพัฒนาห้องสมุดให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กรเป็นอันดับสามและสี่ร้อยละ 80 และ 69 ตามลำดับ สำหรับความสำคัญด้านอาคารสถานที่และพื้นที่เกี่ยวกับการปรับปรุงอาคาร พื้นที่ เพอร์นิเจอร์ (Refurbishments) การจัดการพื้นที่ใช้งาน (Space management) พื้นที่ในการเรียนรู้ (Learning space) ได้รับการจัดอันดับที่ 5 ร้อยละ 68 ใน 12 อันดับและ สุทธิกานต์ กันติ (2557: 5) ได้แสดงความเห็นว่าห้องสมุดสมัยใหม่ (Modern Library) จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีพื้นที่สำหรับกิจกรรม ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบอาคารภายนอกและภายในให้มีความทันสมัย ให้สามารถนำดึงดูดให้ผู้เข้ามาใช้บริการ ตัวอาคารควรมีเอกลักษณ์ที่ทันสมัยมากขึ้น รวมทั้งการตกแต่งภายใน ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการลงพื้นที่ของศูนย์บรรณสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยได้ลงพื้นที่รับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและบุคลากร ทั้ง 4 คณะ พบว่า ผู้บริหารและบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เสนอให้ห้องสมุดมีห้องพิเศษเฉพาะนักศึกษา ลานนั่งอ่านหนังสือสบายๆ และควรจัด Zoning ในการให้บริการห้องสมุด

การปรับปรุงห้องสมุดในรูปแบบห้องสมุดปัญญาภิรมย์ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลานั้น เป็นไปตามวิสัยทัศน์และนโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เกิดสังคมแห่งการเอาใจใส่ดูแลกัน และแบ่งปันกัน ร่วมกันสร้างมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาไปสู่เป็นมหาวิทยาลัย "คลังปัญญาแห่งชายแดนใต้" ซึ่งสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศถือว่าเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่จะช่วยขับเคลื่อนวิสัยทัศน์และนโยบายในด้านการจัดเก็บและแบ่งปันองค์ความรู้ โดยจะปรับห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดปัญญาภิรมย์ พัฒนารูปแบบของห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดทันสมัย มีชีวิต ดึงดูด ความสนใจ สนองความต้องการผู้ใช้บริการยุคใหม่ ซึ่งได้แก่ คณาจารย์ บุคลากร นักศึกษา และประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้ ส่วนด้านทรัพยากรสารสนเทศนั้น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศต้องจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพ

ทันสมัย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ พัฒนางานบริการสารสนเทศที่หลากหลายให้ผู้ใช้มีความพึงพอใจสูงสุด มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด พัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ จัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเข้ามาประยุกต์ใช้ในงานห้องสมุด รวมทั้งการสร้างบรรยากาศในห้องสมุดให้มีชีวิต ปรับปรุงและพัฒนาอาคารสถานที่เพื่อดึงดูดใจให้ผู้ใช้เข้าใช้บริการมากขึ้น เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการอ่าน การเรียนรู้ และปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน รวมถึงการขยายโอกาสการเข้าถึงองค์ความรู้และสื่อ การเรียนรู้ที่ทันสมัยออกไปยังพื้นที่ห่างไกลทั่วภูมิภาคในรูปแบบของ ‘ห้องสมุดปัญญาภิรมย์’ เพื่อให้ก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่ความรู้ ความเข้าใจ และความสมานฉันท์ในจังหวัดชายแดนใต้ต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างแท้จริง เป็น “คลังปัญญาแห่งชายแดนใต้” ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มศักยภาพนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือในการใช้บริการสารสนเทศร่วมกันทั้งในส่วนราชการและเอกชนในท้องถิ่นสู่ระดับประเทศและนานาชาติอย่างคุ้มค่าต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการให้บริการของศูนย์บรรณสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในด้านต่างๆ คือ ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ และด้านการบริการ

2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในด้านต่างๆ คือ ด้านการบริการสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร ด้านความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ ด้านศูนย์กลางการเรียนรู้ และด้านงบประมาณ

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาเชิงปริมาณ ประชากร เป็นผู้ใช้บริการศูนย์บรรณสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 7 ส่วนราชการ คือ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร และบุคคลภายนอก มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 7,719 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน คือ การแบ่งประเภทของผู้ใช้บริการห้องสมุด 4 ประเภท คือ นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร และบุคคลภายนอก ทำการสุ่มโดยใช้วิธีการหยิบลูก และเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการห้องสมุดที่มีการแบ่งประเภทในขั้นตอนแรก แบ่งเป็นประเภทนักศึกษาจำนวน 400 คน คณะฯ ละ 100

คน คือ 1.คณะวิทยาการจัดการ 2.คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3.คณะครุศาสตร์ และ 4.คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร อาจารย์ จำนวน 120 คน คณะฯ ละ 30 คน บุคลากรจำนวน 40 คน และบุคคลภายนอกจำนวน 40 คน ใช้วิธีการเลือกแบบบังเอิญจนกว่าจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ หลังจากนั้นก็ทำการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการตามตัวแปรตามที่ได้กำหนดไว้

การศึกษาเชิงคุณภาพ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารทั้ง 7 ส่วนราชการของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 28 คน (ประกอบด้วยส่วนราชการละ 4 คน) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ด้านโครงสร้างและการบริหาร ด้านงบประมาณและการเงิน ด้านบุคลากร ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ด้านการบริการ ด้านเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และด้านการประเมินคุณภาพห้องสมุด แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหา ข้อสรุปจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากข้อมูลที่ได้มาทั้งสองส่วนในเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามและเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร นำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยคลังปัญญาแห่งชายแดนใต้ต่อไป

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (N=600)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	177	29.50
หญิง	423	70.50
วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	450	75.00
ปริญญาโท	137	22.80
ปริญญาเอก	8	1.30
อื่นๆ	5	0.80
สถานภาพ		

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน (N=600)	ร้อยละ
นักศึกษา	425	70.80
อาจารย์/เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย	170	28.30
ผู้ใช้บริการภายนอก	5	0.80
หน่วยงาน/สถาบัน		
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	130	21.70
คณะครุศาสตร์	130	21.70
คณะวิทยาการจัดการ	130	21.70
คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการเกษตร	130	21.70
อื่นๆ	80	13.30

จากตาราง 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.50) มีวุฒิการศึกษาสูงสุดคือ ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 75.00) สถานภาพส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา (ร้อยละ 70.80) และหน่วยงาน/สถาบัน ส่วนใหญ่สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ 21.70)

ตารางที่ 2 ปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ปัญหา	ระดับปัญหา		
	\bar{X}	S.D.	แปลความหมาย.
ด้านบุคลากร	3.26	.82	ปานกลาง
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.29	.86	ปานกลาง
ด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์	3.24	.89	ปานกลาง
ด้านการบริการ	3.25	.91	ปานกลาง

จากตาราง 2 ระดับปัญหาในการใช้บริการโดยรวม พบว่า ประสบปัญหาในการใช้ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (3.29) ด้านบุคลากร (3.26) ด้านการบริการ (3.25) และด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์ (3.24)

ตารางที่ 3 ความต้องการในการใช้บริการของห้องสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ความต้องการ	ระดับความต้องการ		
	X	S.D.	แปลความหมาย
ด้านบุคลากร	3.37	0.79	ปานกลาง
ด้านทรัพยากรสารสนเทศ	3.45	0.77	ปานกลาง
ด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์	3.56	0.74	มาก
ด้านการบริการ	3.62	0.74	มาก

จากตาราง 3 ระดับความต้องการในการใช้บริการโดยรวม พบว่า มีความต้องการในการใช้บริการอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านการบริการ (3.62) และด้านอาคาร สถานที่และครุภัณฑ์ (3.56) และมีความต้องการในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ (3.45) และด้านบุคลากร (3.37)

การอภิปรายผล

จากผลการสังเคราะห์ของข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ถึงแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์สามารถแบ่งประเด็นของแนวทางการพัฒนาห้องสมุดดังนี้ **ด้านการบริการสารสนเทศ** สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ บริการเชิงรุกอย่างหลากหลาย บริการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และทางอินเทอร์เน็ต สะดวกและรวดเร็ว มีกฎระเบียบการบริการที่ทันสมัย การบริการที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องสมุด ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ รูปแบบการให้บริการในอนาคตจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัด ทั้งนี้ห้องสมุดต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่เน้นการเข้าถึงผู้ใช้ในช่องทางที่หลากหลาย มีกิจกรรมและโครงการที่ดำเนินร่วมกันระหว่างห้องสมุดเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับประโยชน์ต่อการบริการของห้องสมุดให้มากที่สุด การให้บริการแบบ One stop service และการจัดบริการส่งสารสนเทศทุกที่ทุกเวลา (Delivery) เพื่อให้ความสะดวกและรวดเร็วต่อผู้ใช้บริการรัฐ ธนาดิเรก (2554) ; จิตาภา มิเพชร (2557) กล่าวว่า การนำกลยุทธ์การตลาดมาใช้กับงานห้องสมุดจะทำให้เกิดการควบคุมการบริการสารสนเทศในลักษณะเชิงรุกที่ต้องตามให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการในสังคมยุคใหม่ รวมถึงการหาแนวทางการพัฒนา สร้างสรรค์คุณค่าบริการ การสื่อสารและที่สำคัญที่สุดคือ “การบริการของห้องสมุดต้องสร้างความเป็นตัวตน เอกลักษณ์ ความน่าเชื่อถือให้กับองค์กรหรือห้องสมุด” ห้องสมุดต้องมีการบริการที่ทันสมัย รวดเร็ว สะดวก และทำให้ผู้ใช้บริการสบายใจและมีความสุขเมื่อเข้ามาใช้บริการ มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้มีการใช้อย่าง

กว้างขวางและประหยัด (วัลทนา ภูมาและพิชญากัด โศคพัฒนสกุล. 2555) **ด้านอาคารสถานที่** ควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลาง เน้นความทันสมัย รองรับเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ใหม่ๆ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ รองรับบริการห้องสมุดและการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ดังที่แนวคิดการบริหารห้องสมุดยุคใหม่ ที่มองว่าในอนาคตรูปแบบของอาคารห้องสมุดต้องออกแบบให้เป็นตลาดความคิดมากกว่าที่เก็บหนังสือแบบดั้งเดิม อาจต้องมีคาเฟ่ ร้านขายโปสการ์ด การ์ตูนและหนังสือพิมพ์หลากหลายภาษา มีห้องอาหารชั้นดี มีทางขึ้นลงสำหรับคนพิการอย่างเพียงพอ (ห้องสมุดในอนาคต : จากกองหนังสือสุสานสุกมัลดีมีเดีย. (2554) **ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** มีการตรวจสอบและซ่อมแซมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเรียนรู้ และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วสะดวกต่อการใช้งาน ครอบคลุมทุกด้านที่ตอบสนองกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการจัดการห้องสมุดซึ่งช่วยให้ผลผลิตในภาพรวมของศูนย์สารสนเทศมีประสิทธิภาพมากขึ้น กล่าวคือ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างสูงสุด โดยการให้บริการที่สะดวกรวดเร็ว ผ่านระบบเครือข่าย (ดิชิตชัย เมตตาริกานนท์. 2546 : กรุณา พยัคฆชนม์. 2556) ซึ่ง วัลทนา ภูมา และ พิชญากัด โศคพัฒนสกุล (2555) ได้กล่าวว่า ระบบการสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและสอนการสืบค้นด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งเน้นให้ผู้ให้บริการสามารถเข้าใช้บริการและเข้าถึงตนเองได้ง่าย ควรมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กับระบบงานห้องสมุดทุกงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการบริการ **ด้านทรัพยากรสารสนเทศ** ครอบคลุมทุกหลักสูตรการเรียนการสอนและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ทันสมัยและหลากหลาย ดังที่ กรุณา พยัคฆชนม์. 2556. ได้กล่าวว่า การจัดหาวัสดุสารสนเทศหรือสื่อการศึกษาของห้องสมุดต้องมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการทุกประเภท โดยเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ สุวิมล ธนะผลเลิศ (2552) กล่าวว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต้องเป็นที่รวบรวมทรัพยากรหลากหลายประเภท ทั้งนี้เพื่อให้ห้องสมุดมีการเปลี่ยนแปลงให้เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญของสถาบัน เป็นคลังความรู้ ปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มเป้าหมายและเข้าถึงสารสนเทศด้วยตนเองได้ง่าย (วัลทนา ภูมา และ พิชญากัด โศคพัฒนสกุล. 2555) และควรมีสื่ออุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ ครอบคลุม สามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ใช้บริการได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า ผู้สอนสามารถแนะนำผู้เรียนให้มาใช้แหล่งเรียนรู้ในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกายอารมณ์ และด้านสังคม (ฉัตรพร ภาษา. 2556) **ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม** มีมุมต่างๆ เช่น มุมวารสาร มุมอินเทอร์เน็ต แล้วแต่ความเหมาะสมของแหล่งการเรียนรู้นั้น จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นห้องสมุดมีชีวิตและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กล่าวคือ ห้องสมุดต้องเป็นสถานที่ที่สวยงามและมีบรรยากาศที่สะดวกสบาย เอื้อต่อการเรียนรู้และความสนใจของผู้ใช้บริการเป็นศูนย์รวม

การพบปะของคนที่อยู่ในใจใฝ่รู้ (จิตตภา มิเพช, 2552 : วัลทนา ภูมา และ พิชญากัค โศคพัฒนสกุล (2555) กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศควรเป็นสถานที่ที่มีบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกอาคารที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีที่จอดรถที่มีร่มเงาและเป็นระเบียบ มีแผนผังที่ชัดเจน นอกจากนี้ ห้องสมุดต้องมีการแบ่งพื้นที่สำหรับการใช้เสียงกับห้ามใช้เสียงอย่างชัดเจนมีการประดับให้สวยงามด้วยดอกไม้ ต้นไม้และรูปภาพเพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนสนใจเข้ามาใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ให้มากขึ้น มีการจัดบรรยากาศทางวิชาการ มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการเข้าใช้ใช้พร้อมกันของนักเรียนจำนวนมากได้ จัดบรรยากาศของการเรียนรู้ในรูปแบบสมัยใหม่ **ด้านบุคลากร** มีจิตสำนึกในการให้บริการ ยิ้มแย้มทักทาย พูดคุยเป็นมิตร ให้ความอบอุ่นกับผู้ใช้ห้องสมุดและมีจิตสาธารณะ เสียสละและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ดังที่ จิตตภา มิเพช (2556) กล่าวว่า บรรณารักษ์ผู้ให้บริการต้องมีบุคลิกภาพให้ดูสดใส สวยงาม ยิ้มแย้มแจ่มใส มีวิธีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการห้องสมุดให้มากที่สุดและมีจิตสำนึกในการให้บริการที่ดี สามารถจัดการทรัพยากรประเภทต่างๆ อย่างหลากหลาย และมีการส่งเสริมให้บุคลากรมีการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นหรือการส่งเสริมให้บรรณารักษ์มีการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร การเข้าร่วมประชุม สัมมนา ฝึกอบรม ทั้งที่จัดโดยหน่วยงานของตนหรือหน่วยงานภายนอกในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง (กรรณา พยัคฆชนม์, 2556 ; สุวิมล ธนะผลเลิศ. 2552) **ด้านความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ** มีจุดเน้นในการพัฒนาเครือข่ายทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับห้องสมุดของมหาวิทยาลัย ในอนาคตต้องมีการพัฒนาเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อเข้าสู่เครือข่ายทั้งในระดับอาเซียนและระดับนานาชาติ ซึ่งแนวคิดในการปรับห้องสมุดในอนาคตของ JISC library (2552) ที่ได้ให้แนวความคิดไว้ว่าการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดต้องมีการสร้างในรูปแบบที่เป็นพันธมิตร กล่าวคือ ห้องสมุดต้องมีความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนรวมทั้งการทำงานในองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้ความเป็นเครือข่ายดังกล่าวก่อให้เกิดความก้าวหน้าในด้านการบริการและสามารถตอบสนองความต้องการในการใช้บริการของประชาคมโลกได้ **ด้านศูนย์กลางการเรียนรู้** เพื่อเป็นการลดช่องว่างทางความรู้ไม่ว่าจะโดยผ่านการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ การลดช่องว่างดิจิทัล ควรจะต้องขยายไปสู่การเปิดประตูโอกาสแก่ผู้ใช้ทั้งทางด้านการเรียนรู้ การงานและอาชีพ รวมถึงประเด็นปัญหาในชีวิตประจำวัน ทรงพันธ์ เจริมประยงค์ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ห้องสมุดต้องเปรียบเสมือนศูนย์การงานและอาชีพ (Career Center) ที่มีหน้าที่ในการบริการให้คำปรึกษาทางด้านอาชีพและการงานของห้องสมุดในต่างประเทศดูเหมือนจะไม่ใช่ว่าเรื่องใหม่ ในขณะที่ในประเทศไทย มีห้องสมุดจำนวนน้อยที่ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดเก็บ รวบรวมข้อมูลด้านอาชีพและการงานให้แก่ผู้ใช้ รวมไปถึงการให้บริการคำปรึกษาทางด้านอาชีพ การทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการงานและอาชีพถือเป็นการเปิดโอกาสให้ห้องสมุดได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถภาพของผู้ใช้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของมนุษย์ในปัจจุบัน ห้องสมุดประชาชนในต่างประเทศจำนวนมากมีเจ้าหน้าที่ให้บริการในเรื่องของการงานและอาชีพโดยตรงและนับเป็นอีกบริการหนึ่งที่ได้รับ

ความนิยมเป็นอย่างมาก และ**ด้านงบประมาณ** ควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาการเป็นห้องสมุดปัญญาภิรมย์ได้อย่างอิสระ ซึ่ง วนิตา ศรีทองคำ (2554) กล่าวว่า การเตรียมความพร้อมของอุดมศึกษาไทย โดยเฉพาะห้องสมุดควรมีบทบาทในการที่จะให้หนังสือ/เยาวชน ได้ตระหนักและเรียนรู้เกี่ยวกับการแสวงหาทรัพยากรสารสนเทศ นอกจากนี้สิริพร ทิวะสิงห์ (2555) ได้กล่าวว่าปัจจุบันสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสำคัญกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเพราะสามารถประหยัดงบประมาณได้มากกว่าการจัดหาสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ และในขณะเดียวกันหลักการบริหารห้องสมุดยุคใหม่ ต้องมีสารสนเทศในรูปอิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล ห้องสมุดยังเป็นศูนย์รวมของสารสนเทศในทุกรูปแบบ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสืบค้นและเข้าถึงได้มากขึ้น (ห้องสมุดในอนาคต. 2555) ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับการบริการห้องสมุดทั้งในด้านเทคโนโลยีเพื่อการจัดเก็บและการสืบค้นข้อมูลและการพัฒนารูปแบบการบริการจึงมีความสำคัญในการดำเนินของห้องสมุดปัญญาภิรมย์

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา **ด้านการบริการ** มีการบริการที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องสมุดสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการทุกกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจน การจัดบริการทุกประเภทต้องมีความสะดวกและรวดเร็ว **ด้านอาคารสถานที่** อาคารที่ตั้งควรเป็นเอกเทศและตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของมหาวิทยาลัย มีความทันสมัยและมีสีสันทันตึงดูความสนใจของผู้ใช้บริการ **ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ** ที่นำมาใช้ในห้องสมุดเป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครอบคลุมทุกด้านสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ **ด้านทรัพยากรสารสนเทศ** ต้องครอบคลุมทุกหลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ทันสมัย หลากหลาย เน้นความเป็นอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น **ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อม** ให้มีชีวิตเอื้อต่อการเรียนรู้ มีการสร้างมุมพักผ่อนหย่อนใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการอ่านหนังสือของผู้ใช้บริการ **ด้านบุคลากร** มีจิตสำนึก มีใจรักในการให้บริการ มีความรู้ความสามารถ ยิ้มแย้มทักทาย พุดคุย เป็นมิตร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีชีวิตชีวา มีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ **ด้านความร่วมมือจากเครือข่ายต่างๆ** ต้องเน้นการใช้ประโยชน์จากแนวคิดเครือข่ายบุคคลและองค์กรร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินงานตามบทบาทหรือความสามารถหลักของตน โดยทุกหน่วยงานเป็นกำลังที่ร่วมคิดร่วมทำ ร่วมมือกันสร้างสรรค์ห้องสมุดปัญญาภิรมย์ตามรูปแบบที่ต้องการอย่างแท้จริง **ด้านศูนย์กลางการเรียนรู้** ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการอยู่รอดของมนุษย์ในปัจจุบัน และ**ด้านงบประมาณ** ควรจัดสรรงบประมาณได้อย่างอิสระเพื่อรองรับการเข้าสู่การเป็นห้องสมุดปัญญาภิรมย์ที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการและเป็นแหล่งคลังปัญญาของชายแดนใต้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาห้องสมุดปัญญาภิรมย์ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ควรมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดของ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา พลชะการ. (2554). ความต้องการสารสนเทศและปัญหาของผู้ใช้บริการในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ และสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตาภา มีเพชร. (2557). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการบริการของห้องสมุด โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉัตรพร ภาชา. (2556). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนโคกสะอาดวิทยา อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เทอดศักดิ์ ไม่เท่าทอง (2557). วารสารสารสนเทศศาสตร์. ปีที่ 32, ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2557), หน้า 120-137.
- รัฐ ธนาดิเรก. (2554). การบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์. พิษณุโลก : สำนักงานสาธารณสุข.
- วนิดา ศรีทองคำ. (2554). ห้องสมุดกับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน. ค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://lib.ku.ac.th/blog/?p=4348>.
- วัลทนา ภูมา และ พิษณุภาค โชคพัฒนสกุล (2555). แนวทางการพัฒนาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับปวงชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.